

7.4.2009

Kunnallisten yhteisöjen omien eläkkeiden eläkevastuun arvioimisesta

1 Lausuntopyyntö

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut lausunnossaan 16.9.1996 ohjeet lakisääteisen kunnallisen eläkejärjestelmän (KVTEL, nykyisin KuEL) ulkopuolella tehtyjen eläkesitoumusten eläkevastuun laskemisesta ja kirjaamisesta kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä. Lausunnossa on kuvattu yksityiskohtaisesti laskennassa käytettäviä oletuksia ja menetelmiä. Kuolevuusperusteen osalta on esitetty käytettäväksi työntekijäin eläkelain (TEL, nykyisin TyEL) mukaista kuolevuutta ikäsiirtoina miehillä -2 ja naisilla -11. Muun kuin TEL:n mukaisen kuolevuuden käyttäminen pitää lausunnon mukaan selvittää taseen liitetiedoissa.

Vastuulaskennassa käytetty kuolevuusoletus perustuu kuolevuutta koskeviin tilastotietoihin, jotka ovat peräisin 1990-luvulta. TyEL:n mukaiseen kuolevuusperusteeseen on tehty vuoden 2008 alusta lukien teknisluonteisia tarkistuksia. Lisäksi kuolevuuskehitys on ollut viimeisen vuosikymmenen aikana varsin myönteistä eikä lausunnon mukainen kuolevuusperuste enää täysin vastaa todellista tilannetta, mikä saattaa johtaa eläkevastuiden lievään aliarviointiin. Tilannetta voitaisiin korjata soveltamalla nykyistä turvaavampaa kuolevuusperustetta. Kyseeseen voisi tulla ikäluokkariippumattoman kuolevuusperusteen sijaan esimerkiksi TyEL:n mukainen ns. sukupolvikuolevuus, jossa eri vuosikymmeninä syntyneille sovellettaisiin eri kuolevuutta, käytännössä eri ikäsiirtovakioita. Tällainen kuolevuusperuste ottaisi huomioon eri ikäluokkien erilaiset kuolevuuskehitykset ja lisäksi selvästi vastuulaskennan turvaavuutta.

Kuntien eläkevakuutus toimittaa eläkevastuuta koskevia laskelmia vuosittain useille kymmenille kunnallisille yhteisöille. Näistä osalla on jo eläkkeellä olevien vastuun lisäksi syntynyt vastuuta myös vielä palveluksessa olevista työntekijöistä. Varsinkaan näiden työntekijöiden osalta kuolevuusperuste ei kuolevuuden alenemistrendin vuoksi enää ole turvaava. Tästä syystä Kuntien eläkevakuutus esittää kuntajaoston harkittavaksi eläkevastuiden laskemisesta annetun ohjeen tarkistamista niin, että sovellettavaa kuolevuusperustetta valittaessa voitaisiin käyttää laskelman varmistavan vakuutusmatemaatikon harkinnan mukaan myös nykyistä ohjetta turvaavampaa kuolevuusperustetta.

2 Lausunnon perustelut

Tuotoista on vähennettävä velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot tai menetykset, jos

- ne kohdistuvat päättyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen;
- niiden toteutumista on tilinpäätöstä laadittaessa pidettävä varmana tai todennäköisenä;

- niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen; sekä
- ne perustuvat lakiin tai kirjanpitovelvollisen sitoumukseen sivulista kohtaan. (KPL 5:14.1 §)

Kaikkien edellä mainittujen kohtien tulee täyttyä, jotta meno tai menetys on kirjauskelpoinen.

Tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettava varovaisuuden periaatetta, joka edellyttää kulujen kirjaamista riittävän suurena sekä taseen laadinnassa päättäneeseen tai aikaisempiin tilikausiin liittyvien ennakoitavissa olevien menojen ja menetysten ottamista huomioon (KPL 3:3.2 §). Vastaiset menot tai menetykset saadaan merkitä tuloslaskelmaan ja taseeseen enintään niiden todennäköiseen määrään (KPL 5:14.4 §).

Kuntajaoston yleisohjeen kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta (2006) mukaan KuEL:n ulkopuolisista eläkesitoumuksista aiheutuvat vastaiset menot tulee kirjata kuluksi ja pakolliseksi varaukseksi sen tilikauden tilinpäätöksessä, jonka aikana eläkevastuuseen on sitouduttu.

Kuntajaoston lausunnon ns. vanhoista eläkkeistä aiheutuvien vastuiden arvonmäärityksestä kunnan ja kuntayhtymän kirjanpidossa (3/16.9.1996) mukaan kunnan KuEL:n ulkopuolisen eläkevastuun määrä tilinpäätöksessä tulee tarkistaa vuosittain tai jos vastuun määrään vaikuttaneissa seikoissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia, suoritetaan tarkistus kolmen vuoden välein. Perusolettamuksena lausunnossa on, että eläkevastuulaskelmien suorittajalla on perustiedot vakuutusmatematiikassa ja lisäksi edellytetään, että eläkevastuun määrään ja sen perusteena olevien laskelmien tulee olla vakuutusmatematiikan tutkinnon suorittaneen henkilön varmentamia.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa eri työeläkelaitosten laskuperusteet, joissa määritellään muun muassa, miten lasketaan eläkevastuu. Kuntien eläkelain ulkopuolisen eläkevastuun laskennassa voidaan käyttää työntekijäin eläkelain (TyEL) laskuperusteita.

3 Kuntajaoston kannanotto

Kuntajaoston lausunto (3/1996) on annettu lähes 13 vuotta sitten ja vastuun laskenta perustuu senhetkiseen kuolevuusperusteeseen. Viimeisen vuosikymmenen aikana ihmisten elinikä on noussut. Kuntajaoston lausunnon 3/1996 mukainen kuolevuusperuste ei enää täysin vastaa todellista tilannetta ja sen käyttäminen saattaa johtaa eläkevastuun merkitsemiseen liian pienenä taseeseen. Aikaisempi lausunto on perusteltua kumota. Jotta KuEL:n ulkopuolisten eläkevastuiden määrä tulisi kirjatuksi riittävänä, eläkevastuulaskelman perusteena käytetään ajantasaista TyEL-laskuperustetta tai vakuutusmatematiikan varmentamaa vastuulaskelmaa. Jos eläkevastuu määritellään muilla kuin edellä mainituilla perusteilla, siitä on annettava selvitys liitetiedoissa. Tällöin liitetiedoissa on selvitettävä myös laskennassa käytetyt arvioperäiset tekijät. Jos vastuun määrään vaikuttaneissa seikoissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia, suoritetaan tarkistus kolmen vuoden välein.

4 Kuntajaoston lausunto

Kuntajaosto kumoaa aikaisemman asiaa koskevan lausuntonsa 3/1996.

KuEL:n ulkopuolisen eläkevastuun riittävyyden varmistamiseksi käytetään ensisijaisesti ajantasaista TyEL-laskuperustetta tai vakuutusmatemaatikon varmentamaa vastuulaskelmaa. Jos eläkevastuu määritellään muilla kuin mainituilla perusteilla, siitä on annettava selvitys liitetiedoissa. Tällöin liitetiedoissa on selvitettävä myös laskennassa käytetyt arvioperäiset tekijät. Jos vastuun määrään vaikuttaneissa seikoissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia, suoritetaan tarkistus kolmen vuoden välein.